

# เรียนนอกห้อง : กระบวนการเรียนรู้ แบบบูรณาการเพื่อศึกษา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

สมบัติ ประจักษ์สานต์

## บทคัดย่อ

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เหมาะสมที่จะนำมาเป็นฐานของการเรียนรู้ในโครงการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย บริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นการบูรณาการการเรียนการสอนระหว่างรายวิชา และบูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยให้กลุ่มนักศึกษาต่างชั้นปี ร่วมกันเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจนอกห้องเรียนกับชุมชน แสวงหาความรู้ และนำเสนอองค์ความรู้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ทำให้ได้ผลงานแบบทางสถาปัตยกรรม เพื่อการอนุรักษ์อาคาร และใช้ประโยชน์จากอาคารกระบวนการเรียนรู้นี้ ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ที่อรรถประโยชน์มากกว่าการเรียนการสอนแบบเดิม ชุมชนมีความพึงพอใจผลงาน ตระหนักถึงความสำคัญ และเกิดแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ยังคงดำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

**คำสำคัญ :** สถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การอนุรักษ์ การเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ



สาขาวิชา : สถาปัตยกรรม



สมบัติ ประจักษ์สานต์

หัวหน้าคณะวิจัย

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมล : [sombat.pj@bru.ac.th](mailto:sombat.pj@bru.ac.th)



# Learning outside the classroom : The Integrated learning process of vernacular architecture study

Sombat Prajonsant

**Field : Architecture**

## Abstract

Vernacular architecture is a product of the cultural heritage which is suitable to be used as a base for learning of project; the integrated program of teaching, research, academic service and preservation of art and culture of program in architectural technology, Faculty of Industrial Technology, Buriram Rajabhat University. That were an integrated program of teaching and the mission of the university and for applying research methods to create mutual learning outside of classroom of university students group from different academic years and cooperative learning with the community. That new type of learning can help students gaining knowledge, and can propose the knowledge of conserving vernacular buildings and the proper use of the buildings. This learning process affected the students to engage in the learning process more than the old teaching method. The people in the community had the satisfaction of overall works and realized the importance of the vernacular architectures. Consequently, they were inspired to conserve the vernacular architectures in order to maintain its local identity through globalization.

**Keywords** : Architecture, Vernacular architecture, Conservation, Integrated learning, Cooperative learning



**Sombat Prajonsant**

Head of research team

Faculty of Industrial Technology

Buriram Rajabhat University

Email: sombat.pj@bru.ac.th



## บทนำ

กรอบคิดที่สำคัญของการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา คือ **เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นนักศึกษาให้มีความสำคัญต่อทรัพยากรในชุมชน**ในทุกรูปแบบ ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นักศึกษาจะเข้าใจร่วมกันว่าการให้ความสำคัญกับชุมชนไม่ใช่เพียงการเกิดสำนึกที่ดีเท่านั้น แต่จะต้อง**นำเอาประเด็นปัญหาของชุมชนเข้ามาเป็นโจทย์ในการเรียนรู้ตลอดหลักสูตรและการวิจัย โดยนักศึกษาต้องมีบทบาทในการเรียนแบบลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง**ผ่านการคิดวิเคราะห์ด้วยกระบวนการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ คุณลักษณะเหล่านี้จะติดตัวนักศึกษาไปตลอด เมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานก็จะ**ดำรงตนได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยไม่ละทิ้งการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน**ทำให้ได้กำลังคนที่มีความสามารถทางความคิด และมีฝีมือจำนวนมากพอที่จะสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาชาติได้ งานวิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ช่วยยกระดับขีดความสามารถในเชิงแข่งขัน พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของคนในประเทศอย่างยั่งยืน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2556 : 1-5) ดังนั้น มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นไม่ควรสอนและผลิตบัณฑิตสำเร็จรูป เพื่อออกไปเป็นลูกจ้าง แต่ควรสอนและสร้างบัณฑิตให้คิดประกอบสัมมาชีพตามความถนัด ให้ความรู้ความเข้าใจในฐานทรัพยากรธรรมชาติ ฐานวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้และกลับไปร่วมพัฒนาท้องถิ่น เปลี่ยนวิธีคิดจากพึ่งพาคนอื่น มาเป็นผู้พึ่งพาตนเองและเป็นตัวของตนเองได้ (วิสุทธิ ไบไม้, 2559 : 266)

จากกรอบคิดดังกล่าว สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา จึงควรนำเอาประเด็นปัญหาของชุมชนเข้ามาเป็นโจทย์ในการเรียนรู้ตลอดหลักสูตรและการวิจัย โดยนักศึกษาต้องมีบทบาทในการเรียนแบบลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในชุมชนผ่านการคิดวิเคราะห์ด้วยกระบวนการวิจัย จึงเห็นว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้แก่ สิมอีสาน หรืออุโบสถพื้นถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญของวิถีชีวิต ปงบอกถึงนัยสำคัญของลักษณะรูปแบบทางศิลปะในชีวิตประจำวันของประชากร และเป็นมรดกสำหรับอนาคตของคนรุ่นต่อไป (วีระพันธ์ ชินวัตร, 2547 : 102) แต่สถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า ปัจจัยสำคัญต่อการคงอยู่ของ สิมอีสาน คือ การตระหนักถึงคุณค่าและเกิดแรงจูงใจต่อการอนุรักษ์ของคนในชุมชนท้องถิ่น (สมบัติ ประจัญสานต์, 2549 : 127-128) หากมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างรายวิชา และบูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย

ทั้งการวิจัย บริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมกันเรียนรู้นอกห้องเรียน แสวงหาความรู้ นำเสนอองค์ความรู้โดยการทำงานร่วมกันของนักศึกษาต่างชั้นปี ที่รวมคนรวมความสามารถหรือทักษะที่หลากหลาย ในลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated learning) แบบร่วมมือร่วมใจ (Cooperative learning) มุ่งหวังผลให้เกิดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ และยังผลให้เกิดการสร้างความตระหนักถึงคุณค่า และเกิดแรงจูงใจต่อการอนุรักษ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นต่อไป

ดังนั้น สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม จึงเริ่มดำเนินการโครงการบูรณาการเรียนการสอน การวิจัย บริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 เพื่อพัฒนานักศึกษา และได้ผลงานจากการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เช่น แบบทางสถาปัตยกรรม หุ่นจำลอง ประวัติอาคาร และสื่อนำเสนอข้อมูลอาคาร นำไปสู่การสร้าง ความตระหนักถึงคุณค่าของอาคารให้กับชุมชน ส่งผลต่อการแก้ปัญหาการทำลายอาคารในระยะยาว จะทำให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นให้ดำรงอยู่อย่างมีชีวิตชีวา และเกิดแนวทางจัดการสถาปัตยกรรมเชิงวัฒนธรรมหรือเชิงการท่องเที่ยวต่อไป อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ยังคงดำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

## 2. สถานการณ์เดิม

ก่อนการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการฯ พบสถานการณ์เดิม ดังนี้

### 2.1 รูปแบบการเรียนการสอนของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม

แม้ว่านักศึกษาจะมีความสนใจในการศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม แต่ก่อนเข้าศึกษานักศึกษาส่วนใหญ่มีข้อมูลลักษณะการเรียนการสอนของสาขาวิชาในระดับน้อยมาก (สมบัติ ประจัญสานต์, 2551 : 125) ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของเกษตรกรกรมในชุมชนชนบทที่เต็มไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำรงวิถีชีวิตท่ามกลางมรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่จากการสัมภาษณ์นักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อพบว่า ส่วนใหญ่ขาดความสนใจเชิงลึกในการศึกษาถึงประวัติการสร้างรูปแบบทางสถาปัตยกรรม โครงสร้าง และวัสดุก่อสร้าง รวมถึงขาดการตั้งคำถามถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นต่อตนเอง ต่อชุมชนท้องถิ่น และต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย ซึ่งในแผนการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2548) ไม่พบว่า รายวิชาหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีอยู่ในแผนการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2548 : 15-20) และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553) พบว่า มีรายวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่ไม่จัดอยู่ในแผนการศึกษา และมีรายวิชานักrchสถาปัตยกรรมและชุมชนอยู่ในแผนการศึกษา จำนวน 3 หน่วยกิต (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2553 : 21-24, 53) ซึ่งมีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับโครงสร้างรายวิชาหมวดวิชาเฉพาะทาง จำนวนรวม 98 หน่วยกิต ทำให้นักศึกษาไม่มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จึงไม่สามารถต่อยอดยกระดับภูมิปัญญาได้เท่าที่ควร

สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม ผลิิตบัณฑิตเพื่อเป็นผู้ช่วยสถาปนิก ด้านการนำเสนอทางสถาปัตยกรรม เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือทำจนเกิดความชำนาญ ส่วนใหญ่เป็นหลักการโดยมีการปฏิบัติการออกแบบหรือนำเสนอทางสถาปัตยกรรมด้วยใจที่สมมติ มุ่งเน้นฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบสู่การคิดสร้างสรรค์ และฝึกทักษะการสื่อสารนำเสนอผลงานต่อผู้สอนเป็นหลัก ขาดการบูรณาการระหว่างรายวิชาอย่างจริงจัง อาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชามอบหมายนักศึกษาสร้างสรรค์ผลงานจำนวนมาก (สมบัติ ประจัญสานต์, 2551 : 62) นักศึกษาทุ่มเทการปฏิบัติงานทั้งฝีมือ เวลา งบประมาณ เพื่อให้เกิดทักษะแต่ขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้มากกว่าคะแนน ผลงานที่แล้วเสร็จมักขาดความหมายในเชิงการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากเก็บรวบรวมเป็นแฟ้มผลงานส่วนบุคคล เมื่อมีการประเมินผลเสร็จก็เข้าสู่การจำหน่ายซึ่งก็กลายเป็นเศษกระดาษ ไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง มีเพียงการศึกษาดูงานทัศนศึกษาสถาปัตยกรรม สถานที่ท่องเที่ยว หรือการฝึกประสบการณ์/สหกิจศึกษากับสถานประกอบการ อีกทั้งอาจารย์ยังต้องดำเนินการวิจัยสร้างผลงานวิชาการ บริการวิชาการสู่ชุมชน บริหารหลักสูตรรวมถึงการรายงานหลักฐานเพื่อการประกันคุณภาพซึ่งเป็นการทำงานแบบแยกส่วน ต่างคนต่างทำ ขาดพลังและไม่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมแบบทันทีทันใด ในขณะที่การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษามีความมุ่งหวังให้เป็นบัณฑิตที่มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทำให้เกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสาร และการร่วมมือ 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทำให้มีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลายผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) ความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ (Responsibility) (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 16-21) ดังนั้น การผลิตบัณฑิตให้มี “สำนึกดี มีความรู้คู่คุณธรรม นำชุมชน

พัฒนา” ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ไม่สามารถเห็นผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างดำเนินการเรียนการสอนได้จากกระบวนการเรียนการสอนแบบเดิม

## 2.2 ชุมชนกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

ลิมอีสาน หรืออุโบสถพื้นถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทหนึ่งที่ได้เี่ยมไปด้วยเรื่องราวที่สะท้อนความเป็นมา และภูมิปัญญาของบรรพชนที่สรรค์สร้างให้สถาปัตยกรรมมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผ่านการสร้างด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ผ่านการใช้สอย รับรู้ ผูกพันกับคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจึงมีคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าทางวิทยาการ และการศึกษา ได้แก่ ความเป็นของแท้ ความหายาก การสื่อความหมาย การเป็นตัวแทนและคุณค่าทางด้านสังคม ได้แก่ ความผูกพันต่อท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ความสืบเนื่องของวิถีชีวิต แต่สถานการณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหลายแห่งรอวันสูญสลายตามกาลเวลา ผู้อาวุโสในชุมชนล้วนตระหนักถึงคุณค่า เพราะมีส่วนร่วมกับการสร้างหรือผูกพันจากการใช้สอย แต่นับวันจะเสียชีวิตเหลือจำนวนน้อยลงทุกขณะ บางชุมชนลูกหลานตระหนักถึงคุณค่า แต่ขาดการจัดการข้อมูลประวัติการสร้างที่ยังคงตกค้างในความทรงจำของผู้อาวุโสในชุมชน ขาดความรู้ในการอธิบายถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรม จึงไม่อาจถ่ายทอดบอกเล่าสู่การเรียนรู้ของเยาวชนในชุมชน และผู้มาเยือนได้ หรือพบว่า คนในชุมชนส่วนหนึ่งขาดความภาคภูมิใจ ขาดแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ขาดการศึกษาจากนักวิชาการหรือสถาบันการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ขาดความรู้ ขาดงบประมาณในการอนุรักษ์ แต่บางชุมชนกลับรื้อถอนแล้วสร้างใหม่ให้ทันสมัยหรูหรา ใหญ่โต อลังการ วิจิตร ดังที่ วิโรฒ ศรีสุโร (2547 : 9) ระบุมูลเหตุของการทำลายลิมอีสานอย่างรวดเร็ว ได้แก่ การไม่เข้าใจในคุณค่าและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมอีสาน เกิดลัทธิเอาอย่างที่ต้องการแสดงความศิวิไลซ์ เนื่องจากมีปมด้อย เพราะลิมอีสานมีขนาดเล็กและไม่สวยงามทันสมัยเหมือนอุโบสถที่สร้างจากแบบก่อสร้างมาตรฐานของกรมศาสนา อีกทั้งเพราะมีเงิน มีศรัทธา แต่ขาดปัญญา จึงมองเห็นการลอกเลียนดีกว่าการรักษาเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาแต่ดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ จากการศึกษาเดิมของ สมบัติ ประจัญสานต์ (2549, 123-124) พบว่า สภาพอาคารของลิมในจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่ชุมชนปล่อยให้ทรุดโทรม รอวันเสื่อมสภาพ มีเพียงส่วนน้อยที่มีการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการ อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจในการอนุรักษ์เป็น

มูลเหตุและแรงผลักดันสำคัญของกระบวนการอนุรักษ์โดยเป็น  
ภาวะต่อเนื่องหลังจากภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่า พร้อม  
สู่การคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติ (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐติ, 2542  
: 3-75) จากสถานการณ์เช่นนี้ ถือเป็นวิกฤตต่อการคงอยู่ของ  
ลิมอีสาน และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทอื่นในภาคอีสานด้วย

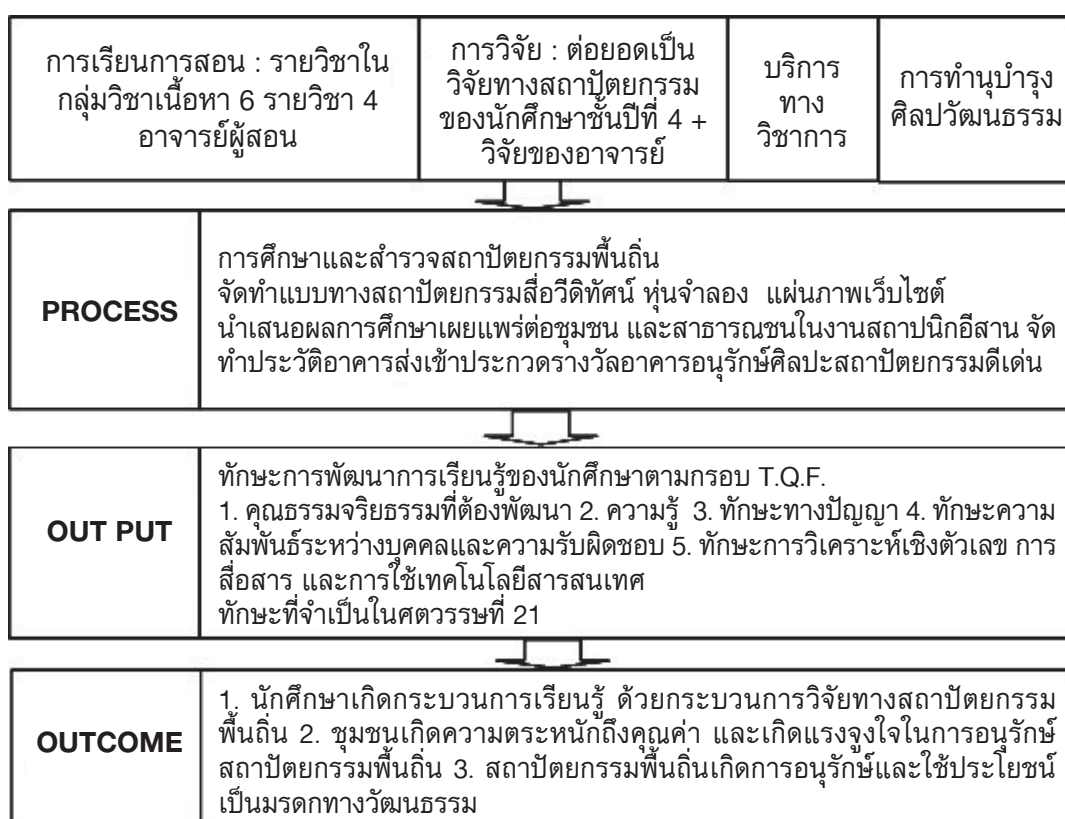
### 3. กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ใช้ดำเนินการและการยอมรับของชุมชน

จากสถานการณ์เดิมนำมาสู่การตั้งคำถามถึงการ  
เปลี่ยนแปลงเพื่อการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง  
จึงเกิดการเตรียมการ การตัดสินใจ และการดำเนินงานโครง  
การบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย บริการวิชาการ และ  
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม  
ตั้งแต่ภาคการศึกษา 1/2555 จนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปสาระ  
สำคัญของแต่ละกระบวนการได้ ดังนี้

#### 3.1 กระบวนการเรียนการสอน

จากแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ของ  
วีกอทสกี (Vygotsky) และเปียเจท์ (Piaget) ทฤษฎีการสร้าง  
ความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)  
ของ ซี มัวร์ เพเพอร์ (Seymour Papert) เป็นปรัชญาและ  
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีหลักสำคัญ คือ ผู้เรียนต้องสร้างความรู้เอง  
ผู้สอนเป็นผู้ช่วยโดยจัดหาข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายให้แก่  
ผู้เรียน หรือให้ออกาสผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเอง และเป็นผู้ลงมือ

กระทำ เป็นกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากตัว  
ผู้เรียน โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้ประสบการณ์  
ใหม่ที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียน และเกิดการปรับความรู้  
เดิมกับประสบการณ์ใหม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย  
(จุติพร อัสวโสวรรณ และคณะ, 2556 : 83) โดยการจัดการเรียนรู้  
แบบบูรณาการ (Learning integration) อาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ  
การบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาในกลุ่มประสบการณ์  
หรือรายวิชาเดียวกัน และการบูรณาการระหว่างวิชาซึ่งเป็นการ  
เชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่างๆ ตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไป ภายใน  
หัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจ  
และทักษะในศาสตร์หรือความรู้ในวิชาต่างๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป  
เพื่อแก้ปัญหาหรือการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่อง  
หนึ่งในลักษณะโครงงาน การเชื่อมโยงความรู้ และทักษะระหว่าง  
วิชาต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงผิว  
เผินและมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียน  
เรียนรู้อย่างมีความหมาย (สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, 2543 อ้างถึง  
ใน พรหทัย ตันต์จิตานนท์ และพีระ จุณน้อยสุวรรณ, 2556 : 183)  
จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดการพัฒนารอบแนวคิดการเรียนการ  
สอนแบบบูรณาการของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นการ  
บูรณาการระหว่างรายวิชาในกลุ่มเนื้อหาและบูรณาการพันธกิจ  
หลักของมหาวิทยาลัย ใช้การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐาน  
การเรียนรู้ โดยมีกรอบแนวคิดของรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบ  
บูรณาการดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ในการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนการสอนแบบเดิมที่มีลักษณะเป็นรายวิชาเดี่ยวโดด ไม่เคยมีการบูรณาการแต่ละรายวิชา จัดการเรียนการสอนอย่างอิสระ ได้เปลี่ยนมาเป็นแบบบูรณาการระหว่างรายวิชา (Interdisciplinary) และบูรณาการกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย อาศัยการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Cooperative learning) โดยมีแนวคิดหลัก คือ ให้ผู้เรียนต่างชั้นปี ต่างศักยภาพ กลุ่มละ 7-8 คน ร่วมกัน (เสมือนการทำงานจริง) เรียนรู้นอกห้องเรียน แสวงหาความรู้ ร่วมกันเรียนรู้จากคนในชุมชน ตามกระบวนการวิจัยโดยใช้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐานสร้างชิ้นงานนำเสนอองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์กับชุมชน โดยอาจารย์ผู้สอนร่วมประชุมวางแผนในการคัดเลือกรายวิชาที่จะนำมาใช้ในโครงการบูรณาการฯ ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอน จำนวน 4 คน รายวิชา จำนวน 6 รายวิชา ได้แก่ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน การเขียนแบบก่อสร้าง 2 การแสดงแบบทางสถาปัตยกรรมด้วยคอมพิวเตอร์ 1 การแสดงแบบทางสถาปัตยกรรมด้วยคอมพิวเตอร์ 3 ออกแบบเว็บไซต์ เพื่อการนำเสนองานทางสถาปัตยกรรม และเตรียมงานวิจัยทางสถาปัตยกรรมโดยวิเคราะห์ปัจจัย ดังนี้

1) เนื้อหาตามคำอธิบายรายวิชาทำให้ทราบว่า ความรู้ ทักษะที่ต้องเตรียมพร้อมให้นักศึกษาก่อนดำเนินโครงการที่ผู้สอนต้องสกัดเนื้อหาที่จำเป็น จัดลำดับเนื้อหา และถ่ายทอดให้นักศึกษาในการเรียนการสอน 8 สัปดาห์แรกของภาคเรียน

2) พฤติกรรมการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการในแต่ละรายวิชาที่ระบุไว้ใน มคอ.3 เพื่อให้ตรวจสอบว่า การดำเนินโครงการส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และคุณลักษณะที่ระบุไว้

3) ผลผลิต ผลงานที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติของนักศึกษา ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในแต่ละรายวิชาเพื่อกำหนดเป็นผลผลิตที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะสร้างสรรค์ขึ้น

4) วิธีดำเนินการออกแบบกระบวนการ และกิจกรรมเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาภายในกลุ่ม และระหว่างนักศึกษา กับชุมชน ทำให้สามารถกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมได้ รวมถึงการประสานงานกับชุมชน

5) วิธีวัดและประเมินผล เนื่องจากผลผลิตของโครงการเป็นผลงานกลุ่ม แต่ต้องออกแบบให้มีการวัดและประเมินผลทั้งแบบกลุ่มและแบบรายบุคคล ให้สามารถจำแนกความรู้ ทักษะของนักศึกษาแต่ละคนได้จากผลงานกลุ่มด้วย

6) แนวทางการจัดกิจกรรมนศึกษานอกสถานที่ตามระเบียบของมหาวิทยาลัย เช่น การขออนุญาตผู้ปกครอง การทำประกันชีวิต การขออนุญาตใช้รถยนต์ของมหาวิทยาลัย เป็นต้น

7) การกำหนดพื้นที่ดำเนินการสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป้าหมาย โดยอาศัยการสำรวจเบื้องต้น การประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมกับการโครงการ

การดำเนินโครงการบูรณาการฯ ได้ดำเนินการโดยอาศัยสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐาน จำแนกตามรายปี ได้แก่ ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1/2555 ดำเนินการศึกษาศาปัตยกรรมพื้นถิ่น ดังนี้

- 1) สิมวัดหนองบัวเจ้าป่า อำเภอเสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
- 2) สิมวัดขุนทอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
- 3) สิมวัดชัยมงคล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
- 4) อาคารห้องแถวไม้ ตลาดห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2556 ดำเนินการศึกษาศาปัตยกรรมพื้นถิ่น ดังนี้

- 1) สิมวัดเขื่อนคงคา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
- 2) สิมวัดบรมคงคา อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- 3) สิมวัดท่าเรียบ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2/2557 ดำเนินการศึกษาศาปัตยกรรมพื้นถิ่น ดังนี้

- 1) สิมวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- 2) สิมวัดบรมคงคา อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- 3) สิมวัดท่าเรียบ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
- 4) สิมวัดสระแก อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2/2558 ดำเนินการศึกษาศาปัตยกรรมพื้นถิ่น ดังนี้

- 1) สิมวัดกลาง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
- 2) สิมวัดหลักศิลา อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์
- 3) สิมวัดหนองบัวเจ้าป่า อำเภอเสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
- 4) สิมวัดโคกพระ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

เมื่อเริ่มโครงการ คณาจารย์จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากนักศึกษา เพื่อตัดสินใจดำเนินโครงการ แบ่งกลุ่มทำงานในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแบ่งกลุ่ม การดำเนินการปีที่ 1 แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 2-4 แต่การดำเนินการปีที่ 2-4 แต่ละกลุ่มประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 2-3 เนื่องจากมีการปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรสหกิจศึกษา ทำให้แผนการเรียนไม่เอื้ออำนวย ไม่สามารถให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ร่วมในโครงการได้ การแบ่งกลุ่มนี้จะพิจารณาจากทักษะความสามารถ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและถิ่นฐานเดิมของนักศึกษา ในการประชุมครั้งนี้ คณาจารย์ได้ชี้แจงโครงการเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถบรรลุผลสำเร็จในการเรียนได้ (Positive outcome expectancy) (วิจารณ์ พานิช, 2557 : 80) และแนะนำเตรียมพร้อม แนวทางการทำงานภาคสนามแก่นักศึกษา และในช่วงสัปดาห์นี้นักศึกษา



จะทำการสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับบริบทของชุมชน รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่จะทำการศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการศาสนา กรมศิลปากร รวมถึงภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้น และทำการตรวจสอบข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามต่อไป โดยมีขอบเขตการทำงานตามกระบวนการวิจัยทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ได้แก่

1) การศึกษาบริบทของชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติอาคาร เป็นการศึกษาข้อมูลชุมชนที่มีผลต่อการก่อรูปของอาคาร ด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัด

เวทีประชุมผู้อาวุโส ผู้นำในชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าของอาคาร เจ้าอาวาส พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ โดยใช้เทคนิค สโนว์บอล (Snow ball) หาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงการจัดเวทีประชุมเพื่อตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลประกอบเครื่องมือ เช่น แผนที่เดินดิน แผนที่ทรัพยากร ภาพถ่ายทางภูมิประเทศ เส้นทางประวัติศาสตร์ ปฏิทินการผลิต ปฏิทินวัฒนธรรม เป็นต้น ระหว่างนี้นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะทำการบันทึกภาพวิถีชีวิต กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงกิจกรรมของชุมชนที่เชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในช่วงการทำงานภาคสนาม

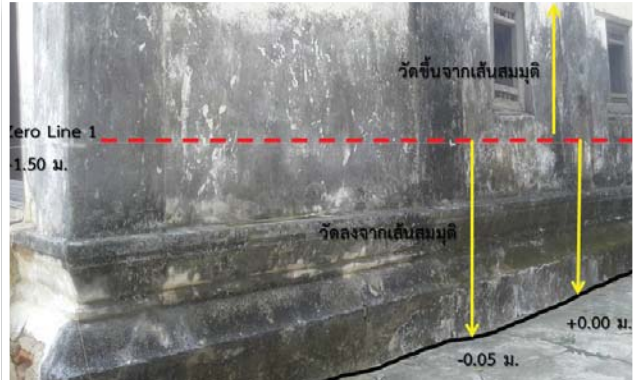
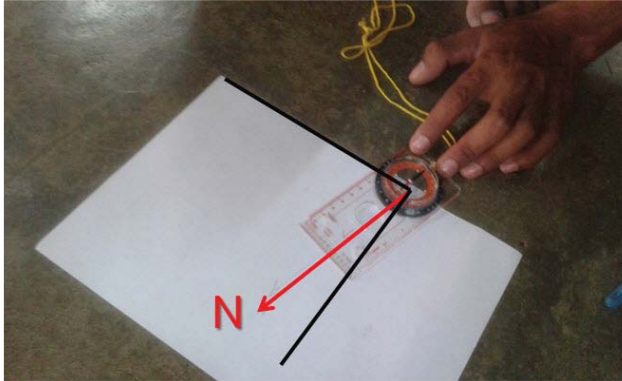


ภาพที่ 2 การทำงานในพื้นที่ของนักศึกษา : การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชุม



2) การสำรวจ รังวัดอาคาร เป็นการสำรวจสภาพอาคาร รูปแบบของอาคารและทำการรังวัดขนาดทุกส่วนประกอบของอาคารด้วยเครื่องมือวัด ตั้งแต่การตรวจสอบหาทิศทางของอาคารด้วยเข็มทิศ การวัดตำแหน่งและระยะศูนย์กลางเสาหรือผนังของอาคาร การถ่ายระดับน้ำเพื่อหาแนวเส้นศูนย์สมมุติ (Zero line) เพื่อการวัดมิติของรูปด้านอาคาร การตรวจสอบการทรุดเอียงของเสาหรือผนังอาคาร การวัดขนาดโครงสร้างอาคาร

โครงสร้างหลังคาทุกชิ้นส่วนของอาคาร การระบุโครงสร้างและวัสดุก่อสร้าง การคัดลอกส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น ลวดลายปูนปั้น ลวดลายฉลุ ประกอบการบันทึกเป็นภาพร่าง ซึ่งภายในกลุ่มนักศึกษาได้พัฒนาให้มีการเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมพร้อมกับการวัดขนาดอาคาร ทำให้ไม่เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนในการวัด หรือการจดบันทึก



ภาพที่ 2 การสำรวจ รังวัดอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น



3) การจัดทำแบบทางสถาปัตยกรรมหุ่นจำลอง รายงาน และสื่อนำเสนอ หลังจากการทำงานภาคสนาม ประมาณ 1 สัปดาห์ นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะกลับมาปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัย ดำเนินงานการเก็บรายละเอียดของการเขียนแบบทางสถาปัตยกรรม 2 มิติ และ 3 มิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย ผังบริเวณ ผังพื้น ผังหลังคา รูปด้าน รูปตัดทัศนียภาพของอาคาร รวมทั้งการจัดทำหุ่นจำลองในมาตราส่วนที่เหมาะสม โดยอาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชาที่

ใช้ในการบูรณาการ จะติดตามงาน และให้คำปรึกษาถึงเทคนิคการทำงาน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ (Practice) สร้างผลงานตามการไตร่ตรองสะท้อนกลับ (Reflection) โดยผู้สอนทำหน้าที่ผู้ฝึก (Coach) คอยให้คำแนะนำสะท้อนกลับ (Feedback) เพื่อปูทางให้นักศึกษาไปสู่ความสามารถเป็นผู้กำกับการเรียนรู้ของตนเอง (Self-directed learner) (วิจารณ์ พานิช, 2557 : 180)



ภาพที่ 4 แบบทางสถาปัตยกรรม 2 มิติ 3 มิติ และหุ่นจำลอง

ระหว่างดำเนินงานแบบทางสถาปัตยกรรม 2 มิติ 3 มิติ และหุ่นจำลอง นักศึกษาจะจัดทำรายงานการศึกษา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อฝึกฝนทักษะการ คิด วิเคราะห์ การเขียนรายงาน การอ้างอิงและการเขียน บรรณานุกรมให้เป็นเอกสารทางวิชาการที่เชื่อถือได้ ส่งข้อมูลไป ยังแกนนำชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และการ จัดพิมพ์ รวมถึงการจัดทำป้ายข้อมูลและเตรียมจัดนิทรรศการ ในพื้นที่เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน รวมถึงการจัดทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเว็บไซต์ของ สาขาวิชา เพื่อใช้เป็นสื่อเรียนรู้ในชุมชน ให้คนในได้เรียนรู้เข้าใจ ประวัติการสร้าง รูปแบบทางสถาปัตยกรรม สร้างความตระหนัก ในคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จากคนในสู่คนนอก

**4) การติดตามและประเมินผล** ในแต่ละสัปดาห์จะมีการติดตามความก้าวหน้าของงาน โดยจัดเป็นประชุมนำเสนอ ความก้าวหน้าของผลงาน ซึ่งคณาจารย์จะให้ข้อเสนอแนะ ทางวิชาการและเทคนิควิธีการต่อผลงานแก่นักศึกษา เพื่อการพัฒนาผลงานด้วยบรรยากาศแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ละกลุ่มเรียนรู้เทคนิคการทำงาน การแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มที่ทำให้ผลงานประสบความสำเร็จ ซึ่งการป้อนกลับ (Feedback) ถือเป็นการ ให้ข้อมูลความก้าวหน้าสู่เป้าหมายและสร้างแรงจูงใจ บอกจุด แข็ง จุดอ่อน และวิธีเพิ่มจุดแข็ง (วิจารณ์ พานิช, 2557 : 81) ใน การนำเสนอผลความก้าวหน้าของงาน จะเสมือนการฝึกทักษะ การนำเสนอด้วยวาจาของนักศึกษาแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อสร้าง ความพร้อมในการนำเสนอด้วยวาจาต่อชุมชนต่อไป

หลังจากนั้น นักศึกษาจะทำการประเมินตนเองว่า ตนเองมีส่วนต่อความสำเร็จของผลงานในเชิงปริมาณและ คุณภาพอย่างไร การประเมินสมาชิกภายในกลุ่ม และคณาจารย์ ประเมินผลงาน รวมเป็นผลประเมินของการเรียนรู้ไปยังแต่ละ รายวิชาที่ยังคงต้องมีผลคะแนนตามระบบการวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่ง ชาติ (T.Q.F.) ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม ทักษะทางปัญญา ทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะทางการวิเคราะห์ สื่อสาร เทคโนโลยี รวมถึงทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีการจัด เวทีเพื่อสรุปบทเรียนด้วยเทคนิค A.A.R. (After Action Review) สะท้อนความคิด (Reflection) ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมี ความหมาย นักศึกษาเรียนรู้อะไรจากการทำงาน จะทำให้เห็น ถึงคุณค่าของบทเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2557 : 82) ความรู้สึก ถึงการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากโครงการ

### 3.2 กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน

ในหลักการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ต้องอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนแรก คือ การสร้าง

ความภาคภูมิใจและความตระหนักถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรม พื้นถิ่นให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน โดยการศึกษาเก็บรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของสถานที่อนุรักษ์ (Gather & record information about the place sufficient to understand significance) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารหรือ จากคำบอกเล่า และสำรวจสภาพทางกายภาพให้เพียงพอ ให้ ทราบถึงความสำคัญและประเมินความสำคัญได้ (Taylor, 2003 อ้างถึงใน สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2547 : 44) ดังนั้น การดำเนินโครงการบูรณาการฯ จึงมีเป้าหมายให้เกิดกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นในชุมชน คณาจารย์พร้อมนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะลงพื้นที่เพื่อ ชี้แจงโครงการต่อชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมเรียนรู้ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล

**1) ร่วมคิด** คณาจารย์สำรวจพื้นที่ในชุมชน เพื่อหา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีคุณค่า เข้าพบผู้นำชุมชนและเจ้าของ อาคารเพื่อประเมินชุมชนเบื้องต้น โดยพิจารณาความเป็นไปได้ ของความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน สาขาวิชาทำการแนะนำ โครงการ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการให้ ชุมชนร่วมคิดตัดสินใจเข้าร่วมในโครงการ การตัดสินใจให้ชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของสาขาวิชา โดยอาศัย การประชุมระดมความคิดเห็นทั้งผู้นำชุมชน เจ้าของอาคาร และ คนในชุมชน

**2) ร่วมวางแผน** ผู้นำชุมชนจะร่วมวางแผนการทำงาน ภาคสนามกับนักศึกษา โดยคำนึงถึงผลผลิตของโครงการและ ระยะเวลาทำงานเป็นสำคัญ ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการคัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ที่พักที่ปลอดภัย อำนวยความสะดวกในการ เดินทาง และการดำเนินงานของนักศึกษาในแต่ละวันภายใน ชุมชน

**3) ร่วมเรียนรู้ ร่วมปฏิบัติ** ระหว่างดำเนินการสำรวจ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ศึกษาบริบทของชุมชนและประวัติอาคาร ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล ค้นหาภาพถ่ายเก่า ของอาคาร ร่วมวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล นอกจากนี้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะทำการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ของวิถีชีวิต กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงกิจกรรม ของชุมชนที่เชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เพื่อใช้ในการจัด ทำวีดิทัศน์ทำให้คนในชุมชนร่วมเรียนรู้ร่วมปฏิบัติ มีส่วนร่วม ในการทำงานและความสำเร็จของผลงาน อีกทั้งทำให้นักศึกษา ได้สัมผัส ชื่นชมทรัพยากรของชุมชน ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประเพณี ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างทางที่ช่วยสร้างมิตรภาพ ที่ดีให้เกิดขึ้น

**4) ร่วมประเมินผล** นักศึกษาแต่ละกลุ่มจัดเวทีคืนข้อมูล และจัดแสดงนิทรรศการผลงานของโครงการในชุมชน เพื่อ



ตรวจสอบข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้อาวุโส ผู้นำในชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าของอาคาร เจ้าของवास พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ เมื่อชุมชนทำการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการประเมินความพึงพอใจต่อผลงานของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม ในประเด็นความถูกต้องของข้อมูล ประสิทธิภาพของการสื่อสาร เทคนิคการนำเสนอ และคุณภาพของผลงาน จากนั้นนักศึกษาจะปรับปรุงผลงานและทำการส่งมอบผลงานแบบทางสถาปัตยกรรม ป้ายข้อมูล หุ่นจำลองแก่ชุมชนเจ้าของอาคาร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการอนุรักษ์ ซ่อมแซม บูรณะอาคารให้คงความแท้ นอกจากนี้ ยังได้ส่งมอบแบบไปยังสำนักศิลปากรพื้นที่ 12 นครราชสีมา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ เพื่อบริการดำเนินการอนุรักษ์อาคารต่อไป ทำให้เกิดการยอมรับในผลงานที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งเชิงนโยบาย และนำไปสู่การพัฒนา

สำหรับการดำเนินการในแต่ละปี ได้ดำเนินการให้ชุมชนเจ้าของพื้นที่ทำการประเมินผล โดยมีประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงการยอมรับของชุมชนที่มีต่อโครงการ ได้แก่ 1) ชุมชนสามารถนำผลงานของโครงการไปใช้ประโยชน์ได้ 2) จากการจัดทำโครงการได้ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และ 3) ชุมชนเห็นด้วยว่า ควรมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ใช้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐานต่อไป ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินการในปีที่ 1 ชุมชนแสดงความคิดเห็นว่า ชุมชนสามารถนำผลงานของโครงการไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก โครงการบูรณาการทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับมาก จึงเห็นด้วยว่า ควรมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ใช้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐานต่อไปในระดับมาก และการดำเนินการในปีที่ 2-3 ชุมชนแสดงความคิดเห็นว่า ชุมชนสามารถนำผลงานของโครงการไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมากที่สุด โครงการบูรณาการทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับมากที่สุด จึงเห็นด้วยว่า ควรมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ใช้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐานต่อไปในระดับมากที่สุด

เมื่อมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้มีการพัฒนากระบวนการให้เหมาะสมกับหลักสูตร แผนการเรียน ทำให้ปัจจุบันกระบวนการเรียนรู้ตามโครงการบูรณาการตลอดหลักสูตร 4 ปี นักศึกษาแต่ละคนจะได้เข้าร่วมกับโครงการ 3 ครั้ง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เรียนรู้การอ่านแบบ และแสดงแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากแบบทางสถาปัตยกรรมที่พี่ชั้นปี 2-3 เป็นผู้ศึกษาไว้เพื่อทำการวาดเส้น หรือหุ่นจำลอง เมื่อขึ้นชั้นปีที่ 2 ได้เข้าร่วมโครงการในบทบาทของรุ่นน้องที่อาศัยการเรียนรู้จากรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ และเมื่อขึ้นปีที่ 3 จะมีบทบาทเป็นผู้นำ ถ่ายทอดประสบการณ์เรียนรู้ ทักษะปฏิบัติแก่รุ่นน้อง ทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานแบบร่วมมือ

ความคิดเห็น	โครงการปีที่ 1			โครงการปีที่ 2			โครงการปีที่ 3		
	Mean	S.D.	แปลผล	Mean	S.D.	แปลผล	Mean	S.D.	แปลผล
ชุมชนสามารถนำผลงานของโครงการไปใช้ประโยชน์ได้	4.31	0.75	มาก	4.53	0.62	มากที่สุด	4.53	0.58	มากที่สุด
จากโครงการทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	4.28	0.73	มาก	4.69	0.54	มากที่สุด	4.66	0.60	มากที่สุด
เห็นด้วยว่า ควรมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ใช้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นฐานต่อไป	4.21	0.76	มาก	4.62	0.53	มากที่สุด	4.69	0.57	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลความคิดเห็นจากการประเมินของชุมชนในพื้นที่ดำเนินการ

ที่มา : วิสาข์ แผงเวียง และคณะ (2556 : 45), วิสาข์ แผงเวียง และคณะ, (2557 : 47) และวิสาข์ แผงเวียง และคณะ, (2558 : 43)

ร่วมใจให้ได้ผลงานที่ดีขึ้นๆ จากการเรียนรู้เสมือนการทำงานจริง นอกเหนือจากการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ที่ไม่แยกขาดจากชีวิตจริงแล้ว ระหว่างทางของการเรียนรู้ นักศึกษาจะสัมผัสซึมซับกับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การเป็นผู้ให้ที่เข้าใจตนเอง และเข้าใจผู้อื่น เข้าใจถึงความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมใน

ชุมชน เมื่อนักศึกษาได้รับความร่วมมือร่วมใจและการสนับสนุนจากคนในชุมชน จะเกิดพลังที่จะมุ่งมั่นในเกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบแทนให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในผลงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งพลังในการสร้างสรรค์เช่นนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม



ภาพที่ 5 การนำเสนอผลงานในพื้นที่ และการจัดนิทรรศการเผยแพร่สู่สาธารณะ



## 4.สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นฐานตามโครงการบูรณาการฯ ส่งผลให้เกิดสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนี้

**4.1 ขยายผลกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ** โครงการได้ริเริ่มการนำรูปแบบการสอนแบบบูรณาการฯ มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดต้นแบบเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 5 ครั้ง ดังนี้

1) ปีพ.ศ. 2556 ในปีที่ 1 เมื่อสิ้นสุดโครงการ ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมให้นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best practices) ด้านการเรียนการสอนแบบบูรณาการโครงการ LNN SHOW & SHARE ครั้งที่ 1 มหกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 22-23 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ต่อที่ประชุมคณาจารย์อุดมศึกษาในและต่างสถาบัน จำนวน 200 คน ประเด็นที่เวทีสนใจ คือ แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

2) ปีพ.ศ. 2557 ในปีที่ 2 เมื่อสิ้นสุดโครงการได้นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best practices) ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 13-14 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ต่อที่ประชุมคณาจารย์อุดมศึกษาในและต่างสถาบัน จำนวน 150 คน ประเด็นที่เวทีสนใจ คือ เทคนิคการคัดเลือกรายวิชาที่จะนำมาบูรณาการ ซึ่งมีลำดับเนื้อหาวิชาที่แตกต่างกัน และการประเมินผลจากผลงานสู่ผลการเรียนของแต่ละรายวิชา

3) ปีพ.ศ. 2557 ในระดับภายในมหาวิทยาลัย มีการคัดเลือกให้สาขาวิชานำเสนอรูปแบบการบริการวิชาการแบบบูรณาการต่อหัวหน้าสาขาวิชาทั้ง 55 สาขาวิชา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยให้นำเสนอขั้นตอน และวิธีการ ปรากฏว่าสาขาวิชาเทคโนโลยีการก่อสร้างได้นำรูปแบบการดำเนินโครงการไปใช้ในปีงบประมาณ 2557 และได้มีการนำเสนอผลงานในชุมชนร่วมกับสาขาวิชา

4) ปีพ.ศ. 2557 บรรยายแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัยเชิงบูรณาการ ในวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเด็นที่เวทีสนใจ คือ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ปัจจัยความสำเร็จของโครงการ

5) ปีพ.ศ. 2558 บรรยายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับคณาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประเด็นที่เวทีสนใจ คือ การ

บูรณาการระหว่างรายวิชาที่มีผู้สอนหลายคน และแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาคณะวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ โครงการบูรณาการฯ ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (Engagement Thailand : EnT) โครงการได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 50 กรณีศึกษาพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ประจำปี 2558 ทำให้เกิดการเผยแพร่ผลการดำเนินงานในระดับประเทศและนานาชาติต่อไป จะเห็นได้ว่าโครงการบูรณาการฯ ได้ดำเนินการต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 และจัดอยู่ในแผนดำเนินการของปีการศึกษาถัดไป ส่งผลให้เกิดสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การสร้างผลงานวิจัยต่อยอด วิชาการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่

**4.2 สร้างผลงานวิชาการของคณาจารย์ จำนวน 4 บทความ ดังนี้**

1) วิสาข์ แฝงเวียง สมบัติ ประจัญตานต์ ปิยชนม์ สังข์ศักดิ์ และกิตติฤกษ์ ปิตาทะสังข์. 2556. โครงการประเมินความสำเร็จของโครงการบูรณาการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. จำนวน 10 หน้า. รายงานสืบเนื่องการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2556. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

2) สมบัติ ประจัญตานต์ วิสาข์ แฝงเวียง ปิยชนม์ สังข์ศักดิ์ และกิตติฤกษ์ ปิตาทะสังข์. 2557. รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการกับการวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 2(2) (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557); 215-224.

3) วิสาข์ แฝงเวียง สมบัติ ประจัญตานต์ ปิยชนม์ สังข์ศักดิ์ และกิตติฤกษ์ ปิตาทะสังข์. 2558. ประเมินความสำเร็จของโครงการบูรณาการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2. รายงานสืบเนื่องการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ พ.ศ. 2558 (National and International Research Conference 2015 : NIRC 2015). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.); 547-554.

4) สมบัติ ประจัญตานต์ วิสาข์ แฝงเวียง ปิยชนม์

สังข์ศักดิ์ดา และกฤษณ์ ปิตาทะสังข์. 2558. รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการการวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วารสารวิชาการโฮมภูมิ. 2(2); 45-57.

#### 4.3 ขยายผลองค์ความรู้ด้วยงานวิจัยของอาจารย์ที่ต่อยอดจากโครงการบูรณาการฯ จำนวน 5 โครงการ ดังนี้

1) ปีงบประมาณ 2556 โครงการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบอุโบสถพื้นถิ่นที่สร้างสภาวะสบาย กรณีศึกษา : อุโบสถในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์สมบัติ ประจัญสานต์ เป็นหัวหน้าโครงการ

2) ปีงบประมาณ 2557 โครงการวิจัยพัฒนาสื่อสารสนเทศ ชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบอุโบสถพื้นถิ่นที่สร้างสภาวะสบาย : กรณีศึกษา อุโบสถในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์วิสาข์ แผงเวียง เป็นหัวหน้าโครงการ

3) ปีงบประมาณ 2558 โครงการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นการวางทิศทางสิมอีสานจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีรองศาสตราจารย์สมบัติ ประจัญสานต์ เป็นหัวหน้าโครงการ และโครงการวิจัยแนวทางการจัดการสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์ปิยชนม์ สังข์ศักดิ์ดา เป็นหัวหน้าโครงการ

4) ปีงบประมาณ 2559 โครงการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการออกแบบพื้นที่ภายในสิมอีสาน โดยมีรองศาสตราจารย์สมบัติ ประจัญสานต์ เป็นหัวหน้าโครงการ

5) ปีงบประมาณ 2560 โครงการวิจัยสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจากการใช้สิมอีสานเป็นฐาน : สิมวัดหนองบัวเจ้าป่า จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์กฤษณ์ ปิตาทะสังข์ เป็นหัวหน้าโครงการ (ระหว่างการทำสัญญา)

#### 4.4 ขยายผลเป็นผลงานวิจัยของนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม ชั้นปีที่ 4 ตามรายวิชาวิจัยทางสถาปัตยกรรม มีผลการวิจัยที่ต่อเนื่อง โดยต่อยอดจากโครงการบูรณาการฯ จำนวน 13 โครงการ ดังนี้

- 1) ออกแบบพิพิธภัณฑ์วัดขุนก้อง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
- 2) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่างก่อสร้างบ้านพื้นถิ่น จังหวัดนครราชสีมา
- 3) สื่อนำเสนอการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเพื่อการอนุรักษ์
- 4) ออกแบบศูนย์การเรียนรู้วัดหนองบัวเจ้าป่า อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
- 5) ออกแบบศูนย์การเรียนรู้วัดบรมคงคา อำเภอ

พุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

- 6) ออกแบบศูนย์การเรียนรู้วัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
- 7) สันนิษฐานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมสิมวัดโคกพระจักราช นครราชสีมา (ระหว่างดำเนินการ)
- 8) การศึกษากระบวนการอนุรักษ์สิมของกรมศิลปากร (ระหว่างดำเนินการ)
- 9) สื่อการเรียนรู้สิมวัดโคกพระ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา (ระหว่างดำเนินการ)
- 10) พิพิธภัณฑ์เสมือน สิมวัดหนองบัวเจ้าป่า จังหวัดบุรีรัมย์ (ระหว่างดำเนินการ)
- 11) พิพิธภัณฑ์เสมือน สิมวัดท่าเรียบ จังหวัดบุรีรัมย์ (ระหว่างดำเนินการ)
- 12) พิพิธภัณฑ์เสมือน สิมวัดมณีจันทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ระหว่างดำเนินการ)
- 13) ออกแบบภูมิทัศน์วัดหนองบัวเจ้าป่า จังหวัดบุรีรัมย์ (ระหว่างดำเนินการ)

#### 4.5 สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนเจ้าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในการดำเนินการโครงการ คณะทำงานร่วมกับชุมชนได้จัดทำประวัติอาคาร ข้อมูลประกอบอาคาร เสนอขอรับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ รางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม ยังผลให้เกิดความภาคภูมิใจและตระหนักคุณค่าความสำคัญในมรดกวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์อาคารอย่างยั่งยืนต่อไป จากการดำเนินงานมีผลให้อาคารได้รับรางวัลดังนี้

- 1) สิมวัดหนองบัวเจ้าป่า ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2556
- 2) สิมวัดท่าเรียบ ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2557
- 3) สิมวัดบรมคงคา ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2558
- 4) สิมวัดหลักศิลา ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2559





สิมวัดหนองบัวเจ้าป่า



สิมวัดท่าเรียบ



สิมวัดบรมคงคา



สิมวัดหลักศิลา

ภาพที่ 6 อาคารอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรมดีเด่น

โครงการบูรณาการฯ เกิดผลกระทบต่องสังคม โดยส่งผลต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสิม รวมถึงศาสนาคารอื่นๆ ภายในวัด เช่น ชุมชนบ้านแวง เดิมเคยมีมติดิสสร้างศาลาอเนกประสงค์หลังใหม่โดยรื้อโรงฉันหลังเดิมออก แต่เมื่อร่วมดำเนินการกับโครงการ ชุมชนมีมติดูรักษาสาลาโรงฉันหลังเดิมให้อยู่คู่กับสิมวัดบรมคงคา ชุมชนบ้านหนองบัวเจ้าป่า หนองบัวเหนือ และหนองบัวเงินมีมติดูรักษหอรบั้งไม้ โดยมีแนวคิดบูรณะให้คงความแท้ด้วยรูปแบบอาคารเดิมให้คงอยู่คู่กับสิมวัดหนองบัวเจ้าป่า เพื่อก่อให้เกิดสำนึกในถิ่นที่หรือชุมชนบ้านมะเพื่อมีแนวคิดพัฒนาภูมิทัศน์วัดท่าเรียบให้ส่งเสริมบรรยากาศขับเน้นความสำคัญของสิม เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนบ้านหนองบัวเจ้าป่า หนองบัวเหนือ และหนองบัวเงิน

ยังมีแนวคิดในการฟื้นฟูรักษาวัฒนธรรมชาวไทยภูมิด้านอื่นๆ ให้เป็นมรดกของชุมชนและสนใจการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ผ่านกระบวนการวิจัยของคณาจารย์ต่อไป หลายชุมชนได้ให้การยอมรับในสื่อวิถีทัศน์ที่เป็นหนึ่งในผลงานของนักศึกษาที่นำเสนอประวัติความเป็นมาของอาคาร รูปแบบทางสถาปัตยกรรม โครงสร้างและวัสดุ รวมทั้งคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นเสมือนสื่อนำมาใช้ในการเผยแพร่ในการประชุมหรือในงานประเพณีของชุมชน เพื่อให้ข้อมูลแก่คนในชุมชนที่ไม่เคยทราบเรื่องราวความเป็นมา ทำให้เกิดการเรียนรู้ สร้างความภาคภูมิใจ และตระหนักเห็นคุณค่าให้เกิดขึ้น

นอกจากนี้ สาขาวิชาได้นำผลงานในโครงการเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อกระแสการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในกลุ่มนักศึกษาสถาปัตยกรรม

และประชาชนในภาคอีสาน โดยได้รับเกียรติจากกรมการ  
สถาปณิกอีสาน สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์  
ให้ร่วมจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน ดังนี้

1) นิทรรศการในงานสถาปนิกอีสาน 55 ระหว่างวันที่  
12-14 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ณ ศูนย์การค้าศูนย์แกรนด์ พลาซ่า  
จังหวัดอุบลราชธานี

2) นิทรรศการในงานสถาปนิกอีสาน 56 ระหว่างวันที่  
24-27 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า  
จังหวัดขอนแก่น

3) นิทรรศการในงานสถาปนิกอีสาน 57 ระหว่างวันที่  
3-5 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ณ ศูนย์การค้าเดอะมอลล์ จังหวัด  
นครราชสีมา

4) นิทรรศการในงานสถาปนิกอีสาน 58 ระหว่างวันที่  
9-11 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ เซ็นทรัลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี  
นอกเหนือไปจากนั้น การคงอยู่อย่างมีชีวิตชีวา  
ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นถือเป็นหัวใจของโครงการ  
การดำเนินการของโครงการ ทำให้เกิดความสนใจ ให้คุณค่า  
กับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากคนภายนอก ย่อมกระตุ้นทำให้  
คนในชุมชนได้หันกลับมาทบทวนคุณค่าของสถาปัตยกรรม  
พื้นถิ่น ทั้งคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม คุณค่า  
ทางสุนทรียภาพ และคุณค่าทางจิตใจ เกิดแนวคิดริเริ่มไว้  
เป็นมรดกให้ลูกหลานได้ศึกษา ได้ภาคภูมิใจในมรดกของบรรพ  
ชนที่สร้างสรรค์ไว้

## 5. อภิปรายผล

ผลของกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการการศึกษา  
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนี้ สามารถนำประเด็นผลกระทบมา  
อภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน จากการ  
ดำเนินโครงการทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นใฝ่รู้ต่อการ  
เรียนรู้ที่มีความหมายเป็นโจทย์จริงในพื้นที่ชุมชน มีความมุง  
มั่นที่จะเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า เกิดทักษะทางวิชาชีพทั้งการ  
สำรวจ รั้ววัด เขียนภาพร่าง เขียนแบบอาคารด้วยคอมพิวเตอร์  
จัดทำแบบนำเสนอทางสถาปัตยกรรม จัดทำหุ่นจำลอง  
ออกแบบจัดทำแผ่นภาพนำเสนอผลงาน การจัดนิทรรศการ  
การทำสื่อวีดิทัศน์ การนำเสนอผลงานด้วยวาจาต่อสาธารณชน  
อันแสดงถึงทักษะทางปัญญา คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ทักษะ  
การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี  
สารสนเทศ เกิดทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความ  
รับผิดชอบทั้งการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ ต่อกลุ่ม  
ต่อชุมชน พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษารุ่นพี่รุ่นน้อง  
สามารถทำงานเป็นทีม พัฒนาความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความ

คิดเห็น พัฒนาศักยภาพของตนเองในทุกด้านอย่างก้าวกระโดด  
โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากรุ่นพี่รุ่นน้อง เพื่อนสมาชิก  
ในกลุ่ม และคนในท้องถิ่น อีกทั้งเกิดทักษะด้านคุณธรรม  
จริยธรรม กล่าวคือ รู้สึกสำนึกรักถิ่นภาคภูมิใจในภูมิปัญญา  
ท้องถิ่น ห่วงแหนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สอดคล้องกับอัต  
ลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่ต้องการให้บัณฑิตเป็นผู้มีสำนึกดี มี  
ความรู้คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนา และเมื่อเปรียบเทียบกับ  
การเรียนการสอนแบบเดิม จากการประเมินตนเองของนักศึกษา  
ระบุว่า มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ในพื้นที่ชุมชน  
มีความตั้งใจที่จะผลิตผลงานที่มีคุณภาพ รู้สึกสนุก และพึง  
พอใจในภาพรวมของการเรียนรู้แบบบูรณาการมากกว่าการ  
เรียนแบบเดิม กล่าวคือ ในการดำเนินโครงการปีที่ 1 นักศึกษา  
พึงพอใจในระดับมาก (Mean = 4.00, S.D. = 0.73) การดำเนิน  
โครงการปีที่ 2 นักศึกษาพึงพอใจในระดับมาก (Mean = 3.86,  
S.D. = 0.57) และการดำเนินโครงการปีที่ 3 นักศึกษาพึงพอใจ  
ในระดับมาก (Mean = 4.05, S.D. = 0.83) (วิสาข์ แฝงเวียง และ  
คณะ, 2556 : 31, วิสาข์ แฝงเวียง และคณะ, 2557 : 36 และ  
วิสาข์ แฝงเวียง และคณะ, 2558 : 35) สอดคล้องกับแนวคิด  
ของ ยุทธศาสตร์ ภาบาลบุตร (2546 : 221) เรื่องกระบวนการ  
เรียนการสอนแบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการ  
ร่วมกันทำงานส่งเสริมกันให้ทำงานสำเร็จและสนุกสนาน นำ  
ไปสู่การสร้างสรรค์มากกว่าการถูกกดดันหรือบังคับให้ทำงาน  
ซึ่งก่อให้เกิดงานที่ไม่พัฒนาทั้งเนื้อหาและผู้ทำงาน หรือการ  
ศึกษาของ มณฑล จันท์แจ่มใส (2558 : 115) ที่ใช้การเรียน  
การสอนสถาปัตยกรรมแบบใช้ชุมชนเป็นฐานให้ผลสัมฤทธิ์  
ทางด้านทักษะที่แตกต่างไปจากเดิม จะเห็นได้ว่า การแสวงหา  
ความรู้ผ่านกระบวนการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้อัน  
หลากหลาย หรือจากคำแนะนำของภูมิปัญญาท้องถิ่น  
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้เรียนนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน แลก  
เปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ร่วมมือปฏิบัติ ลองผิดลองถูก แก้  
ปัญหาในบริบทด้วยวิธีการที่เหมาะสม เมื่อสำเร็จ ผู้เรียนย่อม  
เกิดความปิติ มีพลังปัญญา มีพลังแห่งการร่วมมือร่วมใจ และ  
สามารถเก็บเทคนิควิธีการที่สำเร็จไว้ เป็นประสบการณ์ในคลัง  
ความรู้ของตนทั้งเชิงเนื้อหา กระบวนการ และบริบท เพื่อใช้  
ในการแก้ปัญหาลักษณะเดียวกัน หรือประยุกต์สู่การแก้ปัญหา  
อื่นต่อไป (สมบัติ ประจัญสานต์, 2551 : 132) ซึ่งกระบวนการ  
เรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนรู้แบบรู้จริง สอดคล้องกับ  
แนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2557 : 102) เนื่องจากนักศึกษาต้อง  
เรียนรู้ทักษะย่อยๆ ของเรื่องนั้น จนทำได้อย่างเป็นอัตโนมัติ เรียนรู้  
วิธีประกอบทักษะย่อยเข้าเป็นชุดที่เหมาะสมต่อการใช้งาน  
ในแต่ละบริบท เพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะหรือ  
สถานการณ์นั้นๆ โดยมีการติดตามให้ข้อมูลย้อนกลับเป็น



ระยะๆ ทั้งการประเมินความถูกต้องของผลงาน ความชำนาญในงาน และลักษณะนิสัยในการทำงาน (นวลจิต เชาวเกียรติพิงค์, 2535, อ้างถึงในทิตนา แคมมณี, 2550 : 103) กระบวนการดังกล่าวจึงสะท้อนถึงระบบอุดมศึกษาที่มุ่งหวังให้มีการเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ในแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม สมรรถนะพื้นฐานร่วมกัน ซึ่งข้ามพ้นความรู้วิชาการที่เป็นแท่งให้เป็นความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว รู้และเห็นคุณค่าของพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551 : 19-20) ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ทำหน้าที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

**2) ผลกระทบต่อชุมชน** ผลของการดำเนินโครงการ มีส่วนช่วยสร้างความภาคภูมิใจและความตระหนักถึงคุณค่าของสถาบันกิจกรรมพื้นถิ่นให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยการศึกษาและเผยแพร่ให้คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ รูปแบบสถาบันกิจกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ อานันท์ ปันยารชุน ที่กล่าวถึงความสำคัญของประชาชนในพื้นที่ต่อการอนุรักษ์

ว่า เป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการที่จะอนุรักษ์ พัฒนา หรือทำลายมรดกนั้นๆ จึงควรวางแนวทางที่จะพัฒนาประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ไปพร้อมกัน โดยต้องมีประชาชนที่มีสำนึกในความผิชอบ รู้ผิดรู้ถูก สำนึกแล้ว ต้องเป็นห่วงเป็นใย รู้ร้อนรู้หนาว ไม่ดูตาย และต้องมีพันธะที่มุ่งมั่นมีส่วนร่วมในการลงมือ มีการจัดการที่ดีพอเพียงที่จะประสานการอนุรักษ์เข้ากับการพัฒนา (กองทุนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม, 2548) จึงเห็นได้ว่า การสร้างทัศนคติ จิตสำนึกในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง ภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาตุภูมิที่ส่งผลต่อการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไปถึงลูกหลานเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าท้องถิ่นขาดหายไปเสียซึ่งความภาคภูมิใจหรือจิตสำนึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความมีตัวตน การอนุรักษ์ดังกล่าวก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย (สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, ม.ล. 2545 : 70) ซึ่งการดำเนินการจะให้เห็นผลอย่างยั่งยืนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และประสานงานหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ และองค์กรในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์

## เอกสารอ้างอิง

- กองทุนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม. 2548. ปาฐกถาของอานันท์ ปันยารชุน. จาก <http://www.tei.or.th/cef/aboutus/abouts.html>. สืบค้นวันที่ 18 มีนาคม 2559.
- จุติพร อัสวโสรธร และคณะ. 2556. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยการจัดการประสบการณ์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 5(3), 81-95.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืนด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 1(2), 1-5.
- นวลจิต เชาวเกียรติพิงค์. 2535. อ้างถึงใน ทิตนา แคมมณี. 2550. รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะขลิติ. 2542. แนวคิดในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในสหรัฐอเมริกาการอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามฯ. 3-66-3-75.
- พรหทัย ดันต์จิตานนท์ และพีระ จุ๋นน้อยสุวรรณ. 2556. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการศาสตร์ที่เหมาะสมในการพัฒนาบัณฑิตรุ่นใหม่. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. ฉบับพิเศษ. 182-192.
- มณฑล จันท์แจ่มใส. 2558. ห้องเรียนสถาปัตยกรรมชุมชน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา : การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาออกแบบสถาปัตยกรรมกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย (โครงการบ้านมั่นคง ชุมชนพระราม 9 บ่อ 3). วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 7(3), 106-117.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 2548. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2548). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 2553. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2553). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- ยุทธศาสตร์ ภาบาลบุตร. 2546. แนวทางการเรียนการสอนวิชาออกแบบสถาปัตยกรรมโดยกระบวนการแก้ปัญหาและการสืบค้น  
กรณีศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. 2555. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์.พรินติ้ง.
- วิจารณ์ พานิช. 2557. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์.พรินติ้ง.
- วิโรฒ ศรีสุโร. 2547. วิฤตสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในดินแดนอีสาน. วารสารอีสานศึกษา. 2 (ต.ค.- ธ.ค.), 9-15.
- วิสาข์ แฝงเวียง และคณะ. 2556. รายงานประเมินความสำเร็จของโครงการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย การบริการ  
วิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 1.  
บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิสาข์ แฝงเวียง และคณะ. 2557. รายงานประเมินความสำเร็จของโครงการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย การบริการ  
วิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 2.  
บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิสาข์ แฝงเวียง และคณะ. 2558. รายงานประเมินความสำเร็จของโครงการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย การบริการ  
วิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 3.  
บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิสุทธิ ไบไม้. 2559. เครือข่ายการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. Rajabhat Journal of  
Sciences, Humanities & Social Sciences. 16(2), 253-267.
- วีรพันธุ์ ชินวัตร. 2547. คิดดังๆ : ใครว่า “เก่า” อยู่กับ “ใหม่” ไม่ได้ ? วารสารอาษา. 47(02—03), 102-105.
- สมบัติ ประจัญสานต์. 2551. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2551. กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565). กรุงเทพฯ  
: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. 2547. การอนุรักษ์ชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม : แนวคิด หลักการและผลการปฏิบัติ.  
วารสารหน้าจั่ว. (20), 40-56.
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, ม.ล. 2545. การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการอนุรักษ์เรือนไม้พื้นถิ่นภาคเหนือของไทยกับญี่ปุ่น.  
วารสารอาษา, (06:45—07 : 45), 67-73.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. 2543, อ้างถึงใน พรหทัย ดันท์จิตานนท์ และพีระ จุ๋นอยสุวรรณ. 2556. การพัฒนารูปแบบการเรียน  
การสอนแบบบูรณาการโดยการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์  
ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 5(3), 81-95.